

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN DIŞA DAYALI BÜYÜME MODELİ

Duygu YALÇIN

ÖZET

1978 yılında alınan ekonomik yapısal reform kararları ile birlikte, merkezi planlı ekonomik modelden, piyasa ekonomisine dayalı bir modele kademeli geçiş yapan Çin Halk Cumhuriyeti yıllık ortalama % 9.5 ekonomik büyüme oranı ile, % 4.9 olan dünya ortalamasının üzerinde bir performans göstermiştir. Gayri safi yurtiçi hasıla rakamının yaklaşık % 34'ünü oluşturan ihracat miktarı ile ülke, dışa dayalı bir büyüme modeli izlemektedir. Çin ekonomik büyüme oranı ile dinamik bir ülke profili çizmektedir. Dışa dayalı büyümesini sürdürebilmesi açısından, finansman sektöründe devam etmekte olan reformların önemi büyüktür. Çin'de dengelerin bozulması durumunda, yaşanabilecek sorunların küresel boyutunun olması ülkeyi daha önemli bir konuma getirmektedir.

ABSTRACT

Beginning from 1978, together with economical structural reform decisions taken to shift from the centralized economic model to a model based on market economy, People's Republic of China's economy has been growing at an average annual rate of 9.5% performing well over the world's average level of 4.9%. With its exports that account for 34% of GDP, China is following an export-led growth model. With its economic growth rate China draws a dynamic country profile. In order for the sustainability of its export oriented economic growth the ongoing reforms in the financial sector has great importance. In case of an economic disorder it is highly probable that there will be a global suffering of it and this brings the country to a more important position.

GİRİŞ

Çin Halk Cumhuriyeti'nin dış ticaretinin gelişimi ekonomisinin kalkınması açısından önemli bir rol oynamıştır. Çok uluslu şirketlerin doğrudan yatırımları ile üretime geçmeleri ithalat ve ihracatı artırarak, Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının önemli bir bölümünü oluşturmuştur. Ekonomideki

hızlı büyümeye karşın, küresel ekonomik hareketler, dışa dayalı bir büyüme modeli izleyen Çin ekonomisinde kuşklara neden olmaktadır. Ülkede artan iç talep ile birlikte içe dayalı büyüme modeli gelecekte büyümenin sürdürülebilirliği açısından önem teşkil etmektedir.

Bu çalışmada Çin'in genel hatlarıyla , Gayri Safi Yurtiçi Hasılası, kişi başı milli gelir, gelir dağılımı, faiz, kur politikası ve döviz rezervleri ekonomik veriler sunularak incelenmiştir. Dışa dayalı büyüme modeli altında dış ticaret ve yabancı yatırımlar yine veriler ile açıklanmaya çalışılmış ve bu modelin sürdürülebilirliği konusuna değinilmiştir.

1. Çin'in Genel Ekonomik Yapısı

1949-1978 sürecinde, ekonomi alanındaki kararlar, devlete bağlı kuruluşlar tarafından, planlı bir sistem çerçevesinde verilmekteydi. Bu dönem-

de planlı bir ekonomik istikrarın sağlanması amaçlanmış olmasına rağmen Çin ekonomisi önemli büyüme ve gelişme göstermemiştir. 1960-1978 dönemi yıllık büyüme oranı ortalama % 5,3 olarak gerçekleşmiştir. 1979 yılında dış ticaret ile ilgili reformlara gidilerek ihracatın artırılarak döviz girişlerinin sağlanması hedeflenmiştir. 1979 yılından itibaren ekonomi de ortalama yıllık % 9,4 oranında bir büyüme kaydedilmiştir. Çin Güney Asya Krizi'nin neden olduğu küresel mali krize rağmen, o dönemde % 7,8 oranında bir büyüme, 11 Eylül 2001 yılında dünya ekonomilerinde kaydedilen olumsuz gelişmelere rağmen % 7,3 oranında büyümeyi başarmıştır.

Tablo 1: Çin Halk Cumhuriyeti'nin Ekonomik Göstergeleri (1995-2005)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Nominal GSYİH	728	856	953	1.020	1.083	1.199	1.325	1.454	1.641	1.932	2.269
GSYİH % Değişim	10,9	10	9,3	7,8	7,6	8,4	8,3	9,1	10	10,1	9,9
Kişi Başı Milli Gelir	604	703	774	821	865	949	1.041	1.135	1.273	1.490	1.740
Kur (RMB/\$)	8,35	8,31	8,29	8,28	8,28	8,28	8,28	8,28	8,28	8,28	8,07
Ticaret Dengesi	17	12	40	44	29	24	23	30	26	32	102
Döviz Rezervleri	74	105	140	145	155	166	212	286	403	610	819
Krediler	605	736	904	1.045	1.132	1.200	1.357	1.586	1.921	2.143	2.413
DYY	38	42	45	46	40	41	47	53	54	61	60
İhracat FOB	149	151	183	184	195	249	266	326	438	593	762
İthalat CIF	132	139	142	140	166	225	244	295	413	561	660
Mevduatlar	645	825	994	1.156	1.314	1.495	1.735	2.064	2.513	2.905	3.559

Kaynak: National bureau of statistics, (Çevrimiçi) <http://www.stats.gov.cn>, Mayıs 2007

2005 yılı sonu itibariyle 819 milyar ABD doları döviz rezervi ve 102 milyar ABD doları dış ticaret fazlası ile ülke, Dünya'nın altıncı büyük ekonomisi durumuna gelmiştir. Ucuz işgücü ve Devlet teşvikleri ile ülkeye doğrudan giren yabancı sermaye yatırımları tutarı, 2005 yılı itibari ile 60,3 milyar ABD doları olup kümülatifte

değeri yaklaşık 536,8 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. İhracatın % 57'lik kısmı doğrudan yabancı yatırımlar tarafından gerçekleştirilmiştir. 1978 yılında 9,8 milyar ABD doları olan ihracat rakamı 2005 yılı sonu itibari ile 762 milyar ABD doları seviyesine yükselmiştir.

Tablo 2’de 2004-2006 yılları büyüme oranları Dünya, AB, ABD ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 2: Ekonomik Büyüme Oranları (%) (2004-2006)

	2004	2005	2006
Dünya	4.1	3.5	3.9
AB	1.7	1.4	2.4
ABD	4.2	3.2	3.3
Çin	10.1	10.2	10.4
Türkiye	8.9	7.4	6.0

Kaynak: World Bank, <http://www.worldbank.org>

1.1. Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Kişi Başı Milli Gelir;

Dışa açılma ve ekonomide hızlı büyümeye rağmen, Çin’in kişi başına milli geliri diğer ekonomilere göre düşük seviyededir. Dünya’da sayılı ekonomiler arasına giren Çin’in, kişi başı milli geliri yıllar itibariyle artış göstermekle birlikte, 2005 yılında geldiği seviye 14,040 Rmb yaklaşık 1.700 ABD dolarıdır.

Çin’de kişi başı milli gelirin düşük oluşu yanı sıra diğer önemli sorun gelir dağılımındaki dengesizliktir. Kentsel kesimin geliri kırsal kesimin yaklaşık üç katıdır. 2005 yılı itibari ile kırsal kesimde kişi başı GSYİH 3,254.9 Rmb yaklaşık 403 ABD doları, kentsel kesimde ise 10,493 Rmb yaklaşık 1.300 ABD dolarıdır.

Tablo 3, kentsel ve kırsal kesimdeki gelir dağılımını göstermektedir.

1978 yılında index 100 olarak alındığında 2005 yılında kişi başı GSYİH kentsel ve kırsal kesimlerde yaklaşık altı kat bir artış göstermiştir.

Tablo 3: Kentsel ve Kırsal Kesimde Gelir Dağılımı (1978, 1995-2005)

Yıllar	Kentsel Kesimde Kişi Başı GSYİH	İndex	Kırsal Kesimde Kişi Başı GSYİH	İndex	Rmb
1978	343	100	134	100	
1995	4.283	290	1.578	384	
1996	4.839	302	1.926	418	
1997	65.160	312	2.090	437	
1998	5.425	330	2.162	456	
1999	5.854	361	2.210	474	
2000	6.280	384	2.253	483	
2001	6.860	416	2.366	504	
2002	7.703	472	2.476	528	
2003	8.472	515	2.622	551	
2004	9.422	554	2.936	588	
2005	10.493	607	3.255	625	

Çin’in geleceği açısından bölgeler arası dengesizlik, ciddi sosyal sorunlar yaratabilecek potansiyel bir tehlikeyi oluşturmaktadır.

Çin yüksek teknoloji içeren sanayi mallarının ithalat ve ihracatına ağırlık vermiş ve bu sanayilerin gelişmesini teşvik etmiştir. GSYİH içinde sanayi malları ticaretinin payı

1990 yılından 2002 yılına gelinceye kadar ikiye katlamıştır. Bu rakam Amerika, Avrupa Birliği Ülkeleri ve Japonya'dan yüksektir. Yüksek teknoloji içeren sanayinin ihracatı da 1992-2001 döneminde yıllık % 22 artmıştır ve bu artış oranı gelişmiş ekonomilerin iki üç katıdır.

Çin GSYİH'sı 2005 yılında ulaştığı 18.3 trilyon Rmb 2.26 trilyon ABD doları ile bir önceki yıla göre % 10.2 artış göstermiştir. En fazla artış hizmet sektöründe gerçekleşmiştir.

1.2. Kur Politikası;

1994 yılında merkezi planlama rejiminin, yerini çok daha piyasa temeline dayalı bir sisteme bırakmış olması nedeni ile döviz kuru, ABD dolarına endekslenmiştir ve devlet ayarlaması ve kontrolü altında dar aralıkta dalgalanmaya bırakılmıştır. Bankalararası kambiyo işlemlerine izin verilmiş, şahıs ve teşebbüslerin çeşitli nedenlerle döviz tutmalarına daha çok serbesti tanınmıştır.

Temmuz 2005 tarihinde de sabite yakın kur politikası terk edilmiştir. Çin'in ihracat geliri nedeni ile de düşük tuttuğu döviz kurunu Doğu Asya ülkelerinin yukarı doğru kur değerlendir-

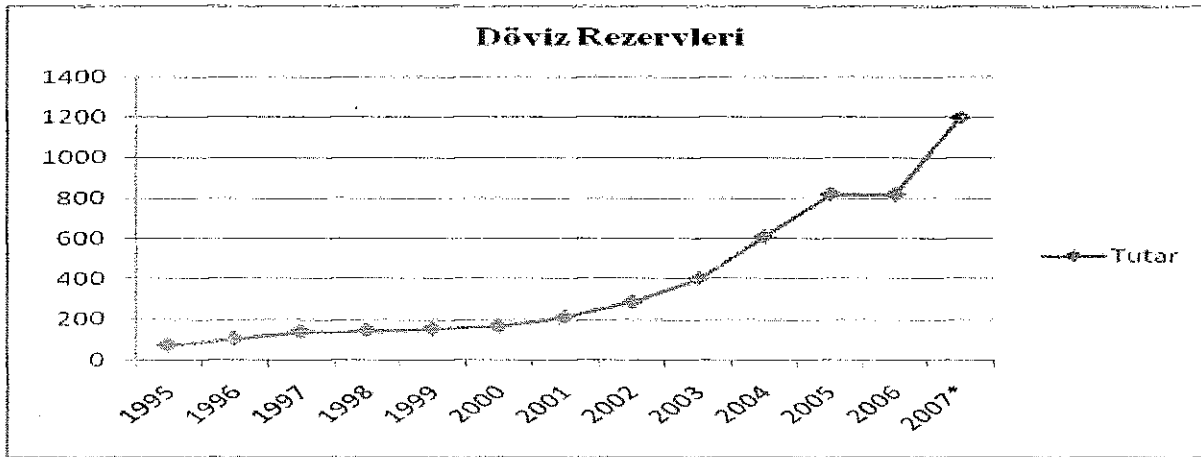
melerinin bir parçası olarak yeniden değerlendirmesi gerektiği vurgulanmakla birlikte, Temmuz 2005 tarihinden itibaren terk edilen serbest kur rejimi sonrası, 2005 yıl sonu 8.070 olan parite Rmb'nin ABD doları karşısında değer kazanması ile 2006 yıl sonu itibariyle 7.809 olmuştur.

GSYİH'nın Uluslararası karşılaştırmalarında döviz kurunun kullanılmasının yerine, farklı para birimlerinin satılma gücünü eşitleyen satılma paritesinin (SGP) kullanılmasının daha sağlıklı olacağı ifade edenler bulunmaktadır. SGP belli bir mal sepetinin bir ülkedeki fiyatının, cari döviz kurlarına göre ifade edildiğinde, dünyanın her yerinde aynı olmasıdır.

1.3. Döviz Rezervi;

Çin döviz rezervleri 2005 yd sonu itibariyle 819 milyar ABD doları olup, 2006 yılında 941 milyar ABD dolarına, 2007 yılının ilk çeyreğinde ise 1.2 trilyon ABD doları seviyesine yükselmiştir. Şekil 1'de 1995-2007(ilk çeyrek) yılları döviz rezervleri değişim grafiği verilmiştir

Milyar ABD doları

Şekil 1: 1995-2007 Döviz Rezervleri

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.stats.gov.cn>, Mayıs 2007

Çin Ulusal İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan raporda, doların düşüş riski nedeniyle, Çin'in, 2006 yılı itibari ile 941 milyar dolar olan döviz rezerv stokunu çeşitlendirmeyi hızlandırması gereği vurgulanmıştır.

1.4. Faiz

Mayıs 2007 itibariyle, yıllık mevduat oranı % 3,06, borç verme oranı ise % 6,57 olarak açıklanmıştır. Tüketici fiyat endeksi ise % 3 artmıştır. 5 Haziran 2007 tarihinde banka mevduat munzam karşılığı rasyosu % 11.5'dur. Mevduat faizleri ve kredi faizlerinde bir artış söz konusudur. Hükümet önlem olarak banka mevduat munzam karşılık oranlarını da artırmıştır.

2. Dışa Dayalı Büyüme Modeli

1978 yılında Deng Xiaoping yönetiminde Komünist Parti dış ticaretin geliştirilmesi ve yabancı sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi yönünde kararlar almış ve ekonomik reform politikaları uygulamaya geçirmiştir. Hızla büyüyen Çin ekonomisi için ilk adım böylece atılmıştır.

Devlet sübvansiyonlar ve uyguladığı mali politikaları ile ihracatın artırılmasına destek olmuş, doğrudan yabancı yatırımlar ve yüksek teknoloji transferi verimliliği ve kapasiteyi artırmıştır.

1979 yılında tarım sektörü ile başlayan tarihi reformlar ile birlikte devlete ait yatırımların kısmen özelleştirilmelerine izin verilmiş ve piyasa merkezli bu aktivitenin yayılması, iç ve dış sermaye birikim stratejisine eşlik etmiştir.

Dış birikim stratejisi doğrudan yabancı yatırımlar ve ihracata dayalı büyümeye dayanırken, iç birikim stratejisi altyapı yatırımı ve kamu teşekküllerini fonlamak için devlet kontrollü yurtiçi banka kredi kullanılmasına dayalıdır.

Emek-yoğun mal üretiminde ücretlerin düşük oluşu, işçi haklarının çok kısıtlı olması, çevre kirliliği ile ilgili koruma önlemlerinin alınmamış olması ve verilen devlet teşvikleri, çok uluslu şirketlerin Çin'de üretim yaparak ihraç etmelerine imkan sağlamıştır. Çin hükümeti, yabancı yatırımlar ile üretken kapasite, teknolojik know how transferi, iş ve istihdam sağlamaktadır.

Çin'in dış ticaret hacmi 2005 verileri ile GSYİH'sının yaklaşık % 65 'i kadardır. Bunun yaklaşık % 35'ini ihracat rakamı oluşturmaktadır.

Çin'deki toplam varlıklar içerisindeki DYY oranı, küçük olmakla birlikte, Çin'in büyüme modeli içinde özel bir kaldıraç konumuna sahiptir. DYY miktarı 2005 yılında 60.3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. DYY'lar, dış borca dönüş olmadan, piyasa getirisi ile birlikte ihracat geliri sağlamaktadır.

Tablo 4: DYY ın Sektörel Dağılımı (2006)

Sektör	milyar ABD doları	
	Tutar	Büyüme %
İmalat	40,1	-5,6
Gayri Menkul	8,2	51,9
Finansal Hizmetler	6,7	-45,2
Finansal Kiralama & Ticari Hizmetler	4,2	12,8
Lojistik	2,0	9,5
Dağıtım&Perakende	1,8	72,3
Alt Yapı	1,3	-8,1
IT& Software	1,1	5,5
Toplam	69,5	

Kaynak: The US-China Business Council, (Çevrimiçi) <http://www.uschina.org> Mayıs 2007

Görüldüğü üzere 2006 yılı itibariyle 40,1 milyar ABD doları ile İmalat sektörü bir önceki yıla göre % 5,6'lık azalmaya rağmen DYY'larm en büyük payını oluşturmaktadır. Dağıtım ve perakende sektöründe % 72,3 ve gayri menkul sektöründe de % 51,9 oranında artış kaydedilmiştir.

2005 yılından itibaren yabancı yatırımları en çok çeken ülke Çin'dir. Bu yatırımların büyük kısmı, ülkeyi bir ihracat platformu haline getirmiştir. DYY'larm sağlamış olduğu ihracat kazancı, ülkeye döviz sağlayarak, ödemeler dengesindeki açığı kapatmaya yardımcı olmuş ve bu durum dış yatırımcılara güven telkin ederek yatırımlarında artışlara neden olmuştur.

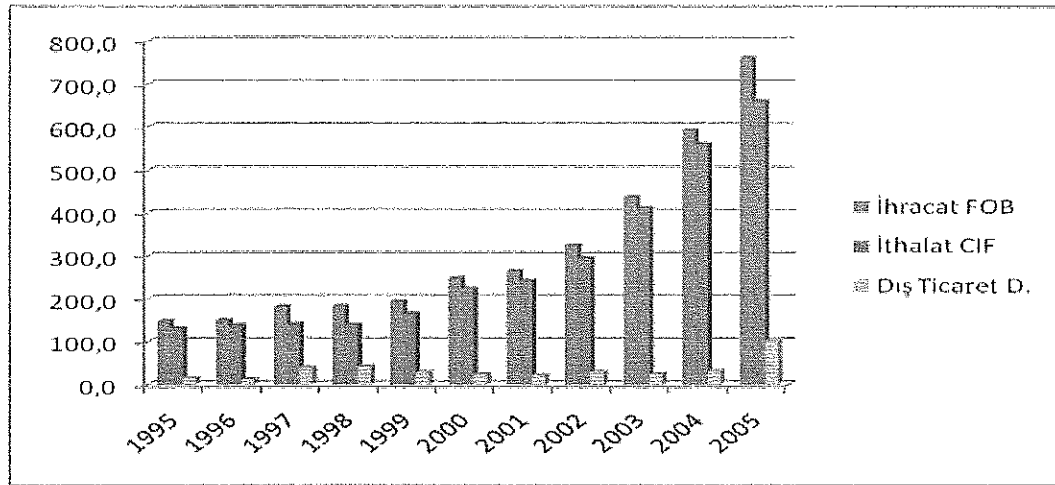
2.1. Dış Ticaret

2005 yılında toplam 1.4 trilyon ABD doları

olan dış ticaret hacmi, 2004 yılına göre % 23.2'lik bir artış göstermiş; ihracat tutarı 762 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Aynı yıl itibariyle Çin 101.9 milyar ABD doları dış ticaret fazlası vermiştir. Çin, işsizlik ve enflasyonu kontrol amacıyla ithalatını baskı altında tutmaya çalışmaktadır.

Döviz kur sisteminde yapılan değişim ile Merkez Bankası'nın Rmb'yi ABD dolarına bağlaması ve 1994 yılı itibariyle 8,7 olan paritenin 1995 yılında Rmb'nin değerlendirilerek 8,35 olması ile 1994 yılından itibaren Çin'in dış ticareti artmaya başlamış ve ticaret dengesi 1993 yılında 11,903 milyar ABD doları açık verirken, 1994 yılında 7,569 milyar ABD doları fazla vermiştir. 1995 yılında ticaret fazlası yaklaşık % 120 artış ile 16,70 milyar ABD doları olmuş ve 1997 Asya Krizi ve sonrası Çin ticaret fazlası vermeye devam etmiştir.

Milyar ABD doları

Şekil : 2 Çin'in Dış Ticaret Rakamları ve Ticaret Dengesi (1995-2005)

Kaynak:(Çevrimiçi) <http://www.stats.gov.cn>, Nisan 2007(Çevrimiçi) <http://uschina.org>, Mayıs 2007

Çin'in dış ticaret fazlasının artması, para biriminin değer artışı tartışmalarını beraberinde getirmektedir. Çin Bankacılık Düzenleme Kurulu, bankalardan, verdikleri kredileri sınırlandırmalarını istemiştir.

2006 yılında Çin'in başlıca dış ticaret ortakları ticaret hacimleri ve 2005 yılına göre değişim yüzdeleri ile Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5: Çin'in Başlıca Dış Ticaret Ortakları (2006)

Ülke	Ticaret hacmi	2005 Yılına Göre Değişim
ABD	262,7	24,2
Japonya	207,4	12,5
Hong Kong	166,2	21,6
Güney Kore	134,3	20,0
Tayvan	107,8	18,2
Almanya	78,2	23,6
Singapur	40,9	23,3
Malezyiya	37,1	20,9
Hollanda	34,5	19,8
Rusya	33,4	14,7

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.stats.gov.cn>, Nisan 2007

Çin'in en büyük ticaret ortağı ABD'dir. ABD'yi sırası ile Japonya, Hong Kong, Güney Kore ve Tayvan izlemektedir. 2006 yılında ABD ile dış ticaret hacmi bir önceki yıla kıyasla %24,2 artmıştır.

Devlet Yabancı Döviz İdaresi (State Administration of Foreign Exchange-SAFE) ülkeye giren ve çıkan dövizini The People's Bank of China (PBOC) ile birlikte düzenlemek ile görevlendirilmiştir. PBOC, SAFE'in faaliyetlerini yönetmektedir. 1995 yılından itibaren yabancı yatırımlı şirketlerin tuttıkları döviz miktarı ve işlemleri yıllık olarak, SAFE tarafından kabul edilmiş, sertifikalı bir muhasebeci tarafından raporlanmaktadır.

2.2. İhracat

1994 yılında döviz kurunun değerinin düşürülerek, ABD dolarına endekslenmesi ve devlet kontrolü altında dar aralıkta dalgalanmaya bırakılmasının yanısıra, bankalararası kambiyo işlemlerine izin verilmesi ve 1995 yılında ihracatta

katma değer vergisi iadesi mevzuatında ihracatçı lehine değişikliklerin yapılması ihracat tutarlarında artışlara neden olmuştur.

Tablo 6: Ülkeler İtibariyle İhracat Rakamları (2005)

	(milyar ABD doları)	Dünya Genelinde %
Dünya	10,431,0	
Almanya	969,9	9,3
ABD	904,3	8,7
Çin	761,9	7,3
Japonya	594,9	5,7

Kaynak: International Trade Statistics 2006 (Çevrimiçi) <http://www.wto.org> Mayıs 2007

Çin 2005 yılında ise 761,9 milyar ABD doları ihracat payı ile dünya toplam ihracatında % 7,3 payı ile üçüncü büyük ülke durumuna gelmiştir.

Tablo 7'de Çin'in 2006 yılı başlıca ihracat kalemleri bir yıl öncesine göre değişim oranları ile verilmiştir.

Tablo 7: Çinin Başlıca İhracat Kalemleri (2006)

Ürünler	Tutar	2005 yılına göre Değişim %
Elektrikli aletler	227,4	32,0
Güç Jenaratör Ekipmanı(teçhizatı)	186,6	24,7
Giysi ve Konfeksiyon	88,6	34,5
Demir Çelik	51,9	52,2
Optik ve Tıbbi Teçhizat	32,6	28,0
Mobilya	28,0	25,0
İnorganik ve organik kimyasallar	23,2	21,5
Oyuncak ve Oyunlar	22,6	18,4
Demiryolu harici araçlar	22,4	34,8
Plastik vb malzeme	22,2	25,0

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.stats.gov.cn>, Mayıs 2007

Çin'in ihracat yapısı 1992 yılından itibaren değişikliğe uğramıştır. Tarım ve tekstil sektöründe düşme olmuş, elektronik, elektrikli aletler ve bilgisayar paylarında ise artış kaydedilmiştir.

Çin ihraç ürünlerinde elektrikli aletler ilk sırayı almaktadır. 2005 yılına göre 2006 yılında elektrikli aletlerde % 32'lik bir artış gerçekleşmiş ve ihracat tutarı 227,4 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Güç Jenaratör ekipmanı ise % 24,7 artış göstererek 186,6 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Görüleceği üzere her iki sektörün genel ihracat içindeki payları toplam olarak % 56,7'ye ulaşmıştır.

İhracat değişim yüzdelerine göre en fazla artış % 52,2 ile demir-çelik sanayinde olmuştur.

Devlet ileri teknoloji ürünlerinin ihracatının artırılmasını teşvik etmektedir.

Tablo 8: Çinin İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler

Milyar ABD doları

Ülkeler	İhracat Tutarı	2005 Yılına aGörc % Değişim
ABD	203,5	24,9
Hong Kong	155,4	24,8
Japonya	91,6	9,1
Güney Kore	44,5	26,8
Almanya	40,3	23,9
Hollanda	30,9	19,3
İngiltere	24,2	27,3
Singapur	23,2	39,4
Tayvan	20,7	25,3
İtalya	16,0	36,7

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.stats.gov.cn>, Nisan 2007

Tablo 8'de görüldüğü üzere 2006 yılında bir önceki yıla kıyasla oran olarak en büyük artışlar ABD, Hong Kong'da değil, % 39,4 ve % 36,7 ile Singapur ve İtalya'da gerçekleştirilmiştir. Çin'in başlıca ihracat partnerlerine yapılan toplam 650,3 milyar dolar ihracat Çin genel ihracatının % 67'sini oluşturmaktadır. İhracatı bu denli kısıtlı ülkeye dayalı bir ekonominin, bu zaafı ile her an ciddi sorunlar ile karşı karşıya kalması beklenebilir.

2.3. İthalat

Çin, ABD ve Almanya'dan sonra % 6,1 dünya ithalat payı ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Çin ithalat kalemleri içinde, motorlu araç ve yedek parçaları, demir-çelik, ham petrol, mekanik ve elektrikli ürünler, yüksek ve yeni teknoloji ürünleri ilk sıralarda yer almaktadır.

2004 ve 2005 yılı itibariyle başlıca ithal ürünleri Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 9: Çin'in Başlıca İthalat Kalemleri ve Miktar Değişim Oranları (2004-2005)

Milyar ABD doları

	2004	2005	Değişim %
Ham Petrol	339,1	477,2	40
Mekanik ve Elektrikli Ürünler	302,0	350,3	16
Rulo Çelik	207,8	246,0	18
Yüksek ve Yeni Teknoloji Ürünleri	161,4	197,7	36
Demir Cevheri	127,0	183,7	45
Motorlu Araç ve Yedek Parçaları	126,5	578,6	357

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.stats.gov.cn>, Nisan 2007

Tablo 10: Bölgelere Göre Çin'in İthalatı (2005)

Milyar ABD doları

Bölgeler	
Asya	441,4
Afrika	21,0
Avrupa	96,4
Latin Amerika	26,8
Kuzey Amerika	56,2
Okyanus ve Pasifik Adaları	18,0
Diğer	0,2
Toplam	660,0

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.stats.gov.cn>, Mayıs 2007

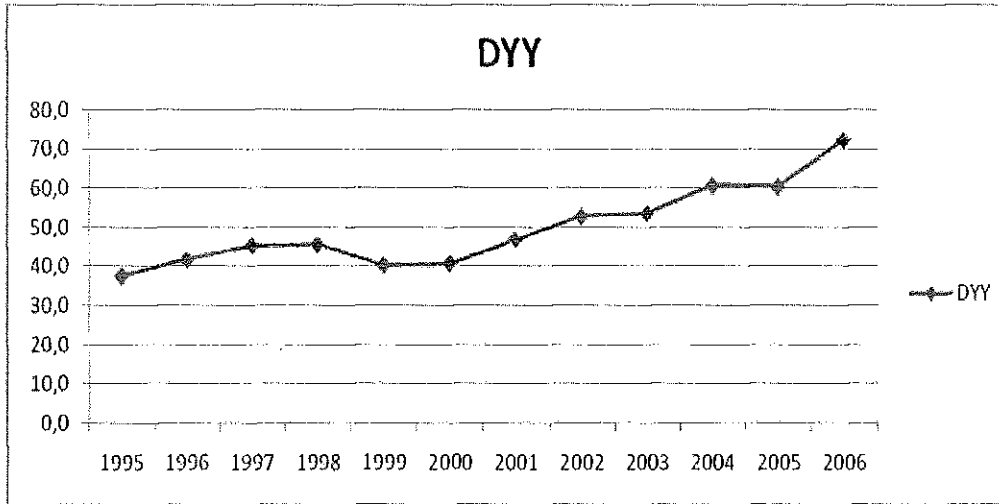
Çin, Tablo 10'da görüldüğü üzere 2005 yılında toplam 660 milyar ABD doları olan ithatının 537,8 milyar ABD dolarını Asya ve Avrupa ülkelerinden gerçekleştirmektedir. Avrupa ülkeleri genellikle AB Ülkeleri olup, bunların içinden özellikle Fransa, bilindiği üzere, Çin'in

gerek politik gerek ekonomik olarak son gelişmelerle en yakın partneri durumundadır. ABD'den ithalat yalnızca 59,2 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Türkiye, Asya ülkeleri içerisinde yer almaktadır. 2004 yılında 591,4 milyon ABD doları olan Çin'in Türkiye'den ithalat rakamı 2005 yılında 621,7 milyon ABD dolarına yükselmiştir.

2.4. Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Emeğe dayalı işgücü maliyetlerinin ucuz olması ve devlet teşvikli özel ekonomik alanlar (special economic zones), yabancı yatırımcıların Çin'den ihracat yapmak üzere üretim için ülkeye gelmelerine neden olmuştur. Gelen yabancı yatırımlar taşımacılık ve lojistik kolaylığı nedeni ile doğu kıyı bölgelerinde toplanmıştır. Ülkenin batı ve merkez bölgelerinin de yabancı yatırımlar için cazip hale gelmesi için devlet teşvikler sunmaktadır.

Milyar ABD doları

Şekil 3: Doğrudan Yabancı Yatırımlar (1995-2006)Kaynak: : (Çevrimiçi) <http://www.stats.gov.cn>, (Erişim tarihi: Mayıs 2007)

Çin'in yurt dışına yaptığı yatırımlar, içeri gelen yatırımlara göre çok az olup, yurt içine gelenler gibi düzenli bir artış da göstermemiştir. Örneğin Singapur'un finansman sisteminin

uluslararası sisteme büyük ölçüde entegre olmasına rağmen Çin'in toplam yurt içine gelen DYY'ları, Singapur'dan fazladır, dışarı gidenter ise Singapur'dan daha azdır.

Toplam iş değerine bakıldığında yabancı firma ve yatırımcılar Çin firmalarının satışlarından, Çin firma ve yatırımcılarının yabancı firmalardan satın almalarından daha fazlasını gerçekleştirmişlerdir.

2005 yılında, yatırım miktarına göre Çin'de düzenli yatırım yapan ülkeler Hong Kong, İngiliz Virgin Adaları, Japonya, Kore, ABD, Singapur, Tayvan ve Almanya'dır. Bu ülkelerin yatırımları, gerçekleşen toplam yatırım miktarının % 84.37'sini oluşturmaktadır.

1979-2004 yılları arasında 563,8 milyar ABD doları olan toplam DYY'ın içinde 241,6 milyar ABD doları ile Hong Kong kaynaklı yatırımlar ilk sırada, 48 milyar ABD doları ile ABD ikinci sırada yer almaktadır. Hong Kong ve ABD'yi 46,8 milyar ABD doları ile Japonya izlemektedir. Çin ihracatının büyük kısmı Hong Kong üzerinden yapılmakta, Avrupa ülkeleri ve Tayvan, Çin Piyasalarına Hong Kong üzerinden girmektedir.

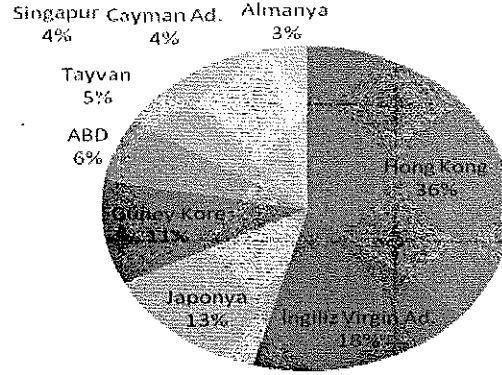
Tablo 11: Çine Yapılan Başlıca DYYlar (2005-2006)

Ülke	2005 Tutar	2006 Tutar	Yıllık % Değişim
Hong Kong	18,0	20,2	12
İngiliz Virgin Adaları	9,0	11,3	26
Japonya	6,5	4,6	-29
Güney Kore	5,2	3,9	-25
ABD	3,1	2,9	-6
Tayvan	2,2	2,1	-5
Singapur	2,2	2,3	5
Cayman Adaları	2,0	2,1	5
Almanya	1,5	2,0	33
Batı Samoa	1,4	1,5	7

Kaynak: The US-China Business Council. (Çevrimiçi) <http://www.uschina.org>, Haziran 2007

2005 ve 2006 yıllarında Çin'e yapılan başlıca DYY'lar içersinde Hong Kong'u, İngiliz Virgin Adaları, Japonya, Güney Kore, ABD, Tayvan ve Singapur izlemektedir. Japonya'nın yatırımlarında 2006 yılında 2005 yılına göre % 29'luk bir azalma olmakla birlikte en fazla yatırım yapan ikinci ülkedir.

DYY ülke dağılımı

Şekil 4: Çin'e Doğrudan Yabancı Yatırım Ülke Dağılımı

Kaynak: The US-China Business Council, (Çevrimiçi) <http://www.uschina.org>, Mayıs 2007

2005 yılı DYY'lar, sektörel bazda incelendiğinde, 42,4 milyar ABD doları ile imalatın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu rakamı 5,4 milyar ABD doları yatırım ile emlak sektörü izlemektedir.

Tablo 12: Sektörlere göre Doğrudan Yabancı Yatırımların Dağılımı (2005)

Sektörler	Gerçekleşen miktar
Toplam	60,3
Tarım, Ormancılık, Hayvancılık ve Bahççılık	0,7
Madencilik	0,4
İmalat	42,4
Elektrik, Gaz ve Su üretim ve Tedariki	1,4
İnşaat	0,5
Taşımacılık ve Depolama	1,8
Bilgisayar, Software Hizmetleri	1,0
Toptan ve Perakende Satış	1,0
Otel ve Katering Hizmetleri	0,6
Finansal Araçlar	0,2
Emlak	5,4
Leasing ve İş Hizmetleri	3,7
Kültür, Spor ve Çevre	0,3
Diğer	0,7

Kaynak: (Çevrimiçi) <http://www.stats.gov.cn>, Nisan 2007

2.5. Dışa Dayalı Büyüme Modelinin Sürdürülebilirliği;

Dışa dayalı büyüme modeli, 1994 yılından itibaren başarı ile uygulanmıştır. Bununla birlikte uzun vadede sürdürülebilirliği konusunda şüpheler vardır.

Çin küresel imalat merkezi durumuna gelmiştir. İhracatının büyük bölümünü gerçekleştirdiği ABD pazarına güvenmektedir ve ihracatı ile ülkenin dış ticaret açığına katkıda bulunmaktadır. Bu durum mali kırılganlık yaratmakta ve ABD imalat sektörünün ayağını kaydırmaktadır. Bu gelişmeler, ABD ekonomisinin büyümesinde resesyona neden olarak, Çini'de etkisi altına alacak bir küresel durgunluğu başlatabilir. Böyle bir durum, ihracat ve ülkeye giren doğrudan yabancı yatırım miktarlarını olumsuz etkileyecektir.

Özellikle, Çin'in hızlı büyüme oranının varlık fiyat artışı sağladığı ve aşırı devlet yatırımlarının, yerli kredi yaratılarak finanse edildiği korkuları bulunmaktadır.

Çin'in cari hesap ve sermaye hesabı fazlalarının Çin'in sabit döviz kuru ile birleşmesi, para arzında artışa yol açmaktadır. Bunun nedeni Çin Merkez Bankasının kurun değerlenmesini önlemek için likitide sağlamak zorunda olmasıdır. Sonuç olarak para politikası yatırım patlamasına ev sahipliği yapmıştır. Bunun tehlikesi, yatırımların daha çok artışının fiyatları yükselterek enflasyonu hızlandırması olacaktır.

Enflasyon ortalama

Yıllar	Oran(%)
2001	0.7
2002	-0.8
2003	1.2
2004	3.9
2005	1.8

Çin 1,3 milyar nüfusu ile dünya'nın en kalabalık ülkesi olup gittikçe artan bir iç talebi vardır. Bu gelişmeler, Çin'in ihracata dayalı büyümeden yurt içi talebe dayalı büyümeye geçmesinin sürdürülebilirliği açısından önemlidir.

Gelir dağılımındaki bozukluğun dengelenmesi ve gelir düzeyinin artırılması ile iç talebi artırıcı çalışmalar, Çin ekonomisi için önem teşkil etmektedir. Emek-yoğun üretim ağırlıklı çalışan kesimin düşük ücretleri, içe dayalı büyüme modeli altında yükseltilecek dengelenebilir.

ABD'den sonra, 2006 yılında AB ülkeleri ve Türkiye'de DTÖ'ye giriş anlaşmasındaki koşullar gereği, Çin'den ithalat artışlarına karşı kota ve antidamping önlemleri alması, Çin'in, ihracatında zorluklar çıkarmakta olup ve iç talebe yönelik politikalar izlemesine esas olmaktadır.

Ekonomik veriler güçlü bir ekonomik yapı profili çizmekle birlikte büyümenin sürekliliği ile ilgili rakip hipotezler mevcuttur; Geleneksel hipotez, "iç çelişmeler" olarak adlandırılmış olup, yurt içi finansal dengesizliğin, sabit döviz kuru oranlarının ve aşırı yatırımın enflasyonist sonuçlarının vurgulamaktadır. Alternatif hipotez, "dış çelişmeler" olarak adlandırılmıştır ve Çin'in ihracata dayalı kalkınma modelinin deflasyonist sonuçlarını vurgulamaktadır. İki hipotez de vurgulanan, Çin hükümeti'nin ekonomik politika değişimlerine gitmemesi halinde, sert ekonomik krizlerin meydana gelmesi riskidir. Dış çelişmeler altında, bir ihracat yavaşlaması durumunda, kredi kullanıcıları kredi yükümlülüklerini yerine getirmeyip, olası bir yurtiçi finansal dengesizliğe neden olabileceği şeklindedir, keza iç çelişmelerde ihracat sektöründe, aşm yatırımın yaratacağı olumsuz gelişmeler vurgulanmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti finans sektörünün yabancı rekabetine açılması ve yabancı bankaların tüketicilere yönelik bireysel bankacılık hizmetleri vermeye başlamaları, Çin ekonomisinde iç talebe dayalı büyümenin sürdürülebilirliği açısından önem teşkil etmektedir.

Sonuç

Dış ticaret fazlası ve sermaye girişinden kaynaklanan para arzındaki artışın, enflasyon baskısını gündeme getirmesi nedeni ile Çin Hükümeti önlemler almaya çalışmaktadır; Munzam karşılıkların artırılması, kredi özkaynak şartlarının ağırlaştırılması, faiz oranlarının yükseltilmesi bu önlemler arasında sayılabilir.

Çin bankacılık ve finans kurumlarının modernleştirilmesi ve bu alanda yapılan reformların büyüme üzerinde şüphesiz etkisi büyüktür. Özellikle Çin ihracatının önemli bir bölümünün gerçekleşmesini sağlayan DYY'lar ve yabancı müteşebbüsler açısından önem teşkil etmektedir.

Küresel hareketlerin Çin Ekonomisini olumsuz etkileyebileceği düşünüldüğünde karşımıza Dünya'nın en kalabalık nüfuslu ülkesi çıkmaktadır. Kişi başı milli geliri artırıcı ve gelir dağılımı dengesizliğinin düzeltilmesi yönündeki çalışmaların sürdürülmesi, gelecekte iç tüketime dayalı bir büyüme modeli ile Çin'in ekonomik büyümesini sürdürülebileceği görülmektedir.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- ARİFF, Mohamed ve Ahmed M. KHALID. **Liberalization and Growth in Asia**. Edward Elgar Publishing Inc. UK. 2005.
- BERGSTEN, C.Fred ve Bates Gill. **China: The Balance Sheet**. Publicaffairs. New York. 2006.
- CHAI, C.H. Joseph ve Kartik C. ROY. **Economic Reform in China and India**. Edward Elgar Publishing Inc. UK. 2006
- CHOW, C.Gregory. **China's Economic Transformation**. Blackwell Publishers. USA. 2002.
- FRIEDMAN, Edward ve Bruce GILLEY. **Asia's Giants**. Palgrave Macmillan. New York. 2005.

SEYİDOĞLU, Halil. **Uluslararası Finans**. Kurtiş Matbaası. S. 4. İstanbul 2003.

WU, Yanrui. **Economic Growth Transition and Globalization in China**. Edward Elgar Publishing Inc. UK. 2006.

YILMAZ, Rasim ve Cüneyt KOYUNCU. **Çin: Dragon Ekonomisinin Önlenemeyen Yükselişi**. Başak Matbaacılık. Ankara. 2005

Sürekli Yayınlar

- Economist Intelligence. **Country Report**. (Çevrimiçi) <http://www.eiu.com>.(Erişim tarihi:27.4.2007).s.28
- PALLEY, I. Thomas. "External Contradictions of the Chinese Development Model: Export-led Growth and The Dangers of Global Economic Contraction". **Journal of Contemporary China**. Şubat 2006. s.69-88.
- U.S.-China Economic and Security Review Commission. **China and the WTO: Compliance and Monitoring**. U.S. Government Printing Office. ABD. Şubat 2004.
- KENG, Kenneth C.W. **China's Unbalanced Economic Growth**. Journal of Contemporary China. S.15(46). Şubat 2006. s.183-214.

Diğer Yayınlar

- ALLEN, Franklin ve Jun QIAN. **China's Financial System: Past, Present, and Future**. Temmuz 2005.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. **Çin:Bilgi Tabanını Yükselen Ekonomi**. OECD Veri Tabanından Göstergeler. Nisan 2005
- Referans gazetesi "Çin ABD'nin yakm takibinde" 20.4.2007. (Çevrimiçi) <http://www.radikal.com.tr>
- AMİTİ Mary ve Caroline Freund , International Monetary Fund (IMF), "An Anatomy of China's Export ", Nisan 2007, (Çevrimiçi) <http://www.IMF>, (Erişim tarihi: 25.5.2007)

- Ekonomistlerin Kaynak Sitesi. Makale Arşivi.
(Çevrimiçi) <http://www.ceterisparibus.com>
- National Bureau of Statistics of China. (Çevrimiçi)
<http://www.stats.gov.cn>
- Sermaye Piyasası Kurulu. SPK Araştırma Dairesi.
Uluslararası Piyasalar Raporu Haftalık Rapor. S.
29. 22-28 Temmuz 2006. (Çevrimiçi)
<http://www.spk.gov.tr/ad/raporfiles>. (Erişim
tarihi:28 Aralık 2006)
- Sermaye Piyasası Kurulu. SPK Araştırma Dairesi.
Uluslararası Piyasalar Raporu Haftalık Rapor. 5-
11 Ağustos 2006. (Çevrimiçi) <http://www.spk.gov.tr/ad/raporfiles> (Erişim tarihi: 29
Aralık 2006)
- T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı Müşavirlik
Web Siteleri. (Çevrimiçi) <http://www.musavirlikler.gov.tr>
- T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu.
(Çevrimiçi) <http://www.tuik.gov.tr>
- United Nations Conference on Trade and Development.
“World Investment Report 2004” (Çevrimiçi)
<http://www.unctad.org>
- The US-China Business Council, (Çevrimiçi)
<http://www.uschina.org>
- World Trade Organization. (Çevrimiçi) <http://www.wto.org>
- Wu Bo. Çin ve Türkiye Arasındaki Ticaret ilişkisi ve
Türkiye'deki Çin Ticaret Şirketleri Üzerine Bir
Uygulama. İstanbul 2002.